

Toespraak Kristin De Winter

*Namens Aan de IJzer zit ik in het bestuur van het Vlaams Vredesinstituut. Dit onderzoeksinstituut wil het brede publiek informeren maar vooral het Vlaams parlement adviseren over vredesbeleid. Graag overloop ik de risico's en kansen voor vrede in de nabije toekomst.*

Vorige week zat ik bij de kapster. Een jonge tiener vertelde me er wat hij later wilde worden. "Ik wil bij het leger," stelde hij. "Waarom dan?" vroeg ik hem, enigszins van mijn stuk gebracht. "Ik wil arme mensen helpen."

Waarschijnlijk is het jongetje het slachtoffer geworden van de recente wervingscampagnes van het leger. Die gebruiken namelijk de insteek van "de militaire interventie als instrument om vrede en democratie te brengen".

Misschien ook was het jongetje bewogen door het lot van die arme mensen die in Afghanistan achterbleven. Of door het lot van de gerepatrieerden, over wie zoveel hatelijks is gezegd. "Dat ze daar niet op vakantie hadden moeten gaan" – maar tegelijkertijd vonden onze beleidsmakers het wél een "veilig land" om vluchtelingen naar terug te sturen...

Wel hoe het ook zij, we hebben de voorbije drie weken gezien hoeveel vrede en democratie een militaire interventie weer gebracht heeft. We zagen, live op tv, het failliet ervan. Net zoals Vietnam vroeger, net zoals Irak, Somalië, Ruanda en Libië zal Afghanistan de volgende decennia geen democratie kennen, zo het al vrede zal kennen.

Maar. Trouw aan het IJzertestament blijven we geloven in NOOIT MEER OORLOG. We blijven ervan overtuigd dat vrede op een andere manier, met andere instrumenten, kan en moet groeien en verbreid worden.

Sta me daarom toe in te gaan op een flink aantal instrumenten voor vrede.

Daarbij ga ik vandaag aan een – vanzelfsprekend – verbod op kernwapens voorbij.

1. De Westhoek kende in WOI de eerste gasaanval. Toch doet Vlaanderen te weinig om de inzet van **chemische wapens** te voorkomen. Dat stelt het Vlaams Vredesinstituut in een rapport, dat op de Vredesdag, 21 september e.k., in Leuven zal worden toegelicht door directeur Nils Ducquet. De chemische sector in Vlaanderen is er zich ook volstrekt onvoldoende van bewust hoe kwetsbaar hij is voor snode handelaars met illegale plannen.
2. Meer algemeen is het zaak om **wapenhandel** daadwerkelijk **op z'n minst** onder **controle** te krijgen op Vlaams, op Europees en op wereldniveau. Het gaat daarbij zowel om **illegale** wapens als om "**legale**" wapens. De scheidingslijn tussen beide is soms slechts dun...

Zo sporen de Vlaamse vredesorganisaties het Vlaams parlement aan om **doorvoer** (i.e. zonder overslag) veel strikter te gaan controleren. Want u herinnert zich zonder twijfel de Saoedische schepen, die o.m. via de haven

van Antwerpen zwaar Waals en ander wapentuig vervoerden, voor gebruik in kruidvat Jemen.

3. Na een conflict blijven in een regio allerlei wapens aanwezig. Zo blijven in Afghanistan na het vertrek van de Amerikanen enorme voorraden Amerikaanse wapens achter, wat ook zonder de Taliban al een enorme bedreiging voor een vreedzame samenleving vormt. Ook in Europese landen zwerven nog steeds wapens rond die afkomstig zijn uit oude conflicten. De **verspreiding** van die wapens moet worden teruggedrongen.

Om alvast op het eigen Vlaamse grondgebied de controle te realiseren, vraagt het Vlaams Vredesinstituut de Vlaamse overheid onder meer om vanuit de eigen bevoegdheden een doeltreffende samenwerking te mandateren met de Belgische douane.

4. Ten vierde wordt de **eigen Vlaamse wapenuitvoer** door het Vlaamse gewest slechts **gedeeltelijk gecontroleerd**. Elk jaar is voor een groot deel van de verhandelde producten de eindgebruiker onbekend. Als je niet weet wie het spul uiteindelijk gaat gebruiken... wat controleer je dan eigenlijk? Vlaamse vredesorganisaties pleiten voor controle ter plekke, daar waar er Vlaamse vertegenwoordiging is, of via ambassades. In deze hoogtechnologische tijd kan elk product trouwens ook voorzien worden van een code of voorziening die toestaat het te traceren.

Een frappant voorbeeld is het militair transportvliegtuig A400M van Airbus, waarmee Turkije het embargo in Libië schond en Syrische huurlingen transporteerde naar de Armeense enclave Nagorno Karabach in Azerbeidzjan. Dat transportvliegtuig bevat Vlaamse onderdelen die de uitvoercontrole dus niet hadden mogen passeren.

5. Nog groter is de inzet voor Vlaanderen om **de eigen wapenhandelcriteria te behouden**. In de voorbije decennia ontwikkelden de Europese landen **elk hun eigen wapenhandelcriteria**, de ene (bv. Nederland en Vlaanderen) al strenger dan de andere (bv. Spanje en Wallonië). Maar sinds kort delegeert Duitsland, dat voor bepaalde producten slechts een deel van de onderdelen produceert, haar controlebevoegdheden aan Frankrijk, waar het wapentuig in elkaar wordt gezet. In Nederland ligt er een gelijkaardig wetsvoorstel voor en ook in Vlaanderen is over de delegatie van controle al door minister-president Jambon gesproken. Wat zit hier achter? In het kader van het Europees Defensiefonds, waarover zo dadelijk meer, ruikt de wapenindustrie haar kans om de wapenhandelcontrole op nationaal vlak uit te schakelen. De industrie weet uiteraard heel goed dat er nog géén Europese wapenhandelcontrole bestaat! Beste minister-president Jambon, leen u hier niet toe! *Houd de wapenhandelcontrole in eigen handen*. Delegeer deze recent verworven bevoegheid niet aan andere Europese landen. Want dan beslissen Frankrijk, Italië of Spanje – met hun slappe criteria – wat er met Vlaamse wapens gebeurt. Als er schandalen van komen, en dat gaat gegarandeerd gebeuren, hebt u geen enkele hefboom meer om in te grijpen.

6. Ondertussen bepalen die wapenbedrijven het Europees defensiebeleid. Want de Europese Commissie installeerde onlangs het zogenaamde **Europees defensiefonds**, goed voor 8 miljard in tien jaar. Het fonds is een gigantische subsidiepot voor de Europese wapenbedrijven om nieuwe wapens te gaan ontwikkelen. Het Europees Parlement heeft de politieke controle over het EDF uit handen gegeven. Het EDF kent géén ethische criteria en geeft niet de indruk VN-verdragen te gaan respecteren. Het is de Europese belastingbetaler die de ontwikkeling van deze nieuwe wapens betaalt, maar het zijn de wapenbedrijven die er eigenaar van blijven... en zij zullen deze nieuwe wapens dus weer aan Jan en alleman gaan verkopen. Met dit fonds is de aanzet gegeven voor een **Europees militair-industrieel complex**, zoals dat bestaat in Amerika. Realiseren politici zich dit wel voldoende?
7. Tenslotte zijn dezer dagen discussies over een (soort van) **Europees leger** niet van de lucht. Onder meer Herman Van Rompuy pleitte deze week voor een **Europese “strategische interventiemacht”**. (Hij krabbelde later weer terug.) Maar voeg een Europees leger bij een Europese voorraad wapens en we gaan niet langer Amerikaanse maar Europese interventieoorlogen tegemoet. Dit is de kar voor het paard spannen! Er bestaat nog geen Europees buitenlands beleid, laat staan een Europees militair beleid. Eerst is een grondige reflectie nodig en daartoe doen we een oproep aan alle Vlamingen in het Vlaams, federaal en Europees parlement. Waarvoor moet een Europees leger gaan dienen? Moet het de grenzen van Europa beschermen? Moet het de Europese belangen in het buitenland verdedigen? Moet het Frontex gaan bijstaan en vluchtelingen in de Sahel neerschieten? En wie beslist over de inzet ervan? Grote landen als Frankrijk en Spanje? Daar bedanken we voor!

Op deze weide was in de jaren '20 de stem van het **antimilitarisme** te horen. Die indachtig pleiten wij voor zeer grote kritische zin bij het ontwikkelen van een Europees leger.

Maar waar er risico's zijn, bestaan ook kansen...

Een vredesbeleid bevat veel meer dan militaire instrumenten.

1. Politici, herwaardeer de diplomatie. Zo onderzoekt het Vlaams Vredesinstituut de mogelijkheden van een Vlaamse parlementaire diplomatie.
2. Herstel de internationale ontmoetingsplatforms in ere. Want sluit je Poetin, Indië en Pakistan uit van de G7, dan gaan ze gewoon naar de internationale top die China belegt.
3. Beste minister-president van Vlaanderen, *voer een eigen doordacht buitenlands beleid. Laat dat verder gaan dan onze handelsbelangen te verdedigen.* Hanteer in Vlaanderen maar ook in Europa een economische maar ook een politieke langetermijnvisie voor het Midden-Oosten, Azië en Afrika! Misschien moeten we

soms cadeaus geven, zoals een schuldenherziening, maar zijn die uiteindelijk niet in ons eigen belang?

Geloofwaardigheid is bij dit alles essentieel. Zolang bv in Spanje verkozen Catalaanse parlementsleden in de bak zitten omdat ze vreedzaam streven naar onafhankelijkheid, kan Europa moeilijk tegen Poetin gaan fulmineren over mensenrechten.

4. Laat mensenrechten in de hele wereld een richtsnoer zijn. Zorg voor vrije, ook internationaal georiënteerde pers. Leg FB en Instagram aan banden ten voordele van krachtige democratieën. Soit, de maatregelen die op dit vlak nodig zijn, zijn bekend.

Neen, er zijn alternatieven genoeg voor een militaire interventie. Het geweld lijkt nu voornamelijk Azië, Afrika en Latijns-Amerika te treffen, maar de gevolgen ervan ontwrichten Europa. Daar komt de democratie onder druk, o.m. door rechts-radicalen die vluchtelingen demoniseren.

Niet in een verdere wapenwedloop, maar in uitdagingen als de klimaatwijziging moeten we investeren. Er is geen enkele militaire investering die een doeltreffend antwoord vormt op mondiale uitdagingen.

Elke burger kan het failliet van de militaire interventie vaststellen. Vrede kan en moet op een andere manier ontstaan. Pacifist zijn is slimmer dan militarist.

Maar morgen zal er pas hoop zijn, als we vandaag eindelijk kiezen voor de vrede.

Want stel, we voeren de beleidskeuzes die ik hierboven opsom uit... Dan krijg je een heel ander leger. Dan kan die jongen uit mijn buurt rustig bij het leger. Om arme mensen te helpen.

Ik dank u voor uw aandacht.

